

اهمیت هوش هیجانی در پیشرفت تحصیلی دانشجویان پرستاری

مرتضی نصیری

دانشجوی کارشناسی ارشد پرستاری، گروه داخلی جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران

● پذیرش مقاله: ۹۳/۲/۱۵

● دریافت مقاله: ۹۳/۱/۱۶

اجتماعی بیشترین تأثیر را بر پیشرفت تحصیلی دارند. یکی از عوامل روانشناختی موثر بر پیشرفت تحصیلی که طی دو دهه ی اخیر توجه عموم را به خود جلب کرده هوش هیجانی است.

هوش هیجانی (Emotional Intelligence) مجموعه ای از توانایی های شناختی و هیجانی به هم پیوسته تعریف شده که به فرد کمک می کند تا با درک، ارزیابی و بیان دقیق هیجان ها از احساسی که افکار را تسهیل می نمایند، آگاهی یابد و با برقراری توازن میان افکار و هیجان های خود، تصمیم گیری های عاقلانه و رفتاری مسئولانه داشته باشد (۱). به عبارت دیگر، هوش هیجانی شامل توانایی انجام استدلال دقیق در مورد احساسات عاطفی، برای ارتقاء سطح تفکر است (۲). گلمن روانشناس معروف، هوش هیجانی را از هوش عمومی منفک کرده و به نظر او هوش هیجانی شیوه استفاده بهتر از هوش بهر را از طریق خود کنترلی، اشتیاق، پشتکار و خود انگیزی شکل می دهد. بر اساس نظر وی نه تحصیلات، نه

زندگی تحصیلی، یکی از مهم ترین ابعاد زندگی فردی است که بر سایر ابعاد زندگی تأثیر فراوان دارد. امروزه پیشرفت تحصیلی و جلوگیری از افت تحصیلی دانشجویان یکی از مهم ترین نگرانی های مسئولین آموزشی دانشگاه ها، دانشجویان و خانواده های آن ها محسوب می شود. در کشور ما افت تحصیلی از مهم ترین مشکلات کنونی نظام آموزشی است که هر ساله ده ها میلیارد ریال هزینه صرف آن می شود و نیرو های بالقوه و سرمایه های جامعه که همان نیروی انسانی هستند بی ثمر می مانند.

سال های متمادی تصور بر این بود که ضریب هوشی تنها شاخص میزان موفقیت افراد است. در گذشته روان شناسان بیشتر بر روی جنبه های شناختی همانند حافظه و حل مسئله تأکید می کردند، اما خیلی زود دریافتند که جنبه های غیر شناختی مانند عوامل عاطفی و اجتماعی نیز دارای اهمیت زیادی بر عملکرد تحصیلی می باشند. امروزه تحقیقات نشان می دهند که عوامل آموزشی و فردی با ماهیت شناختی و

میان فردی را در بر می گیرند. در قلمرو فردی، هوش هیجانی به قابلیت‌ها، شایستگی‌ها و توانمندی‌هایی مانند آگاهی به خود، اعتماد به نفس، مدیریت هیجان‌ها و ابتکار عمل می‌پردازد که ارتباط فرد با خود را تنظیم می‌کنند. در قلمرو اجتماعی هوش هیجانی به قابلیت‌هایی مانند همدلی، آگاهی سازمانی، مدیریت تضاد و تعارض، کار گروهی، نفوذ، پرورش دیگران و ارتباط موفق با دیگران می‌پردازد که ارتباط فرد با دیگران را سامان می‌بخشند. افرادی که دارای هوش هیجانی بالایی هستند، توانایی بیشتری جهت درک خواسته‌های دیگران دارند و به خوبی می‌توانند فشار همسالان را دریابند. با اکتساب این مهارت‌ها تغییرات چشمگیری در شاخص‌های فردی و بین فردی دانشجویان ایجاد می‌شود، به نحوی که آن‌ها به ادراکی واقع‌بینانه نسبت به خود و جهان پیرامون دست می‌یابند و در کنترل احساسات و رفتارها توانمند می‌شوند. همچنین این افراد در برقراری روابط مؤثر و عمیق و صادقانه به دیگران توفیق بیشتری می‌یابند و در نهایت به احساس خود کارآمدی و پیشرفت تحصیلی بیشتری دست می‌یابند. علاوه بر این افرادی که از هوش هیجانی بالایی برخوردارند، از رفتارهای اجتماعی مثبت نیز برخوردارند، در نتیجه احتمال موفقیت تحصیلی آن‌ها بیشتر است. چنانچه بررسی‌ها نشان داده که بر اساس مهارت‌های اجتماعی میزان پیشرفت در زمینه‌های مختلف تحصیلی قابل پیش‌بینی است و به کمک آن‌ها می‌توان میزان پیشرفت تحصیلی خود را بالا برد. بر اساس آنچه گفته شد آموزش مهارت‌های هیجانی می‌تواند در کوتاه مدت و دراز مدت موجب پیشرفت تحصیلی شود. متأسفانه در نظام آموزشی ما صرفاً بر توانایی تحصیلی تأکید می‌شود و هوش هیجانی افراد نادیده گرفته می‌شود. با توجه به این که هوش هیجانی تا حدودی اکتسابی و تحت تأثیر آموزش است، لازم است علاوه بر توجه به هوش شناختی در سیستم‌های آموزشی، به آموزش هوش هیجانی نیز توجه شود و با برگزاری دوره‌های آموزشی، سمینارها و کارگاه‌ها، این مهارت در دانشجویان تقویت شود تا بهتر با فشارهای روانی و

تجربه، نه معلومات و نه هوش شناختی هیچ‌یک نمی‌تواند تعیین کند که چرا یک فرد موفق می‌شود؛ اما فرد دیگری موفق نمی‌شود (۳). ما نمونه‌هایی از این پدیده را هر روز در محیط کار، مدرسه و محله خود می‌بینیم. ما مردم باهوش و تحصیل کرده‌ای را می‌بینیم که موفق نیستند، در حالی که عده کمی بدون مهارت‌ها یا ویژگی‌های بارز کاملاً موفق هستند. لذا مفهوم هوش هیجانی نشان می‌دهد که چرا دو نفر با بهره‌های یکسان ممکن است به درجات بسیار متفاوتی از موفقیت در زندگی دست یابند.

تحقیقات نشان می‌دهند که از مجموع موفقیت‌های زندگی، ۲۰٪ به بهره‌های هوشی و ۸۰٪ به هوش هیجانی بستگی دارد. بر اساس برخی مطالعات صورت گرفته هوش هیجانی یکی از عوامل موفقیت در محیط‌های آموزشی، حرفه‌ای و روابط اجتماعی است و به کمک آن می‌توان موفقیت در جنبه‌های مختلف زندگی را پیش‌بینی نمود زیرا نشان می‌دهد که چگونه فرد دانش خود را در موقعیت‌های مختلف به کار می‌گیرد (۴). نتایج مطالعات مختلف نشان می‌دهند، بین هوش هیجانی بالا و پیشرفت تحصیلی؛ و بین هوش هیجانی پایین و افت تحصیلی رابطه معنی‌داری وجود دارد که از آن جمله می‌توان به مطالعه‌ای تحت عنوان "بررسی ارتباط هوش هیجانی با سلامت روان و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان پرستاری دانشکده نیشابور" اشاره کرد که در شماره ۳ از دوره ۲۰ مجله علمی دانشکده پرستاری و مامایی همدان به چاپ رسید. بر اساس نتایج این مطالعه ارتباط معنادار آماری بین هوش هیجانی، سلامت روان و پیشرفت تحصیلی دانشجویان پرستاری وجود داشت ($P < 0/001$) (۵).

در اهمیت هوش هیجانی می‌توان گفت که این نوع هوش زمینه‌ای مناسب برای ساختن محیطی مطلوب برای یادگیری و برقراری ارتباط مؤثر است، تا به وسیله آن افراد آزادانه نیازها و انتظارات خود را برای کسب حمایت از سوی دیگران ابراز کنند. اصولاً هوش هیجانی در ارتباطات تجلی می‌یابد. این ارتباطات از سویی حوزه درون فردی و از طرف دیگر قلمرو

بلکه می تواند در آینده در عملکرد شغلی و اجتماعی آنها و بخصوص در دانشجویان گروه پرستاری که از بیشترین آمار ترک تحصیل برخوردارند، در انجام وظایف پرسترس و سنگین در محل کار موثر باشد.

تحصیلی مقابله کنند و کمتر دچار مشکلات هیجانی و ترک تحصیل شوند. همچنین آموزش مهارت های اجتماعی و هیجانی در کنار آموزش مطالب درسی، توانایی های گسترده دیگری را نیز برای دانشجویان فراهم می کند که نه تنها به گونه ای مثبت پیشرفت تحصیلی آنها را تحت تأثیر قرار داده،

References:

1. Barekattain M, Tavakoli M, Tahernashat Dost H. Emotional intelligence in women who have attempted suicide by poisoning. *Iran J Psychiatry Clin Psychol* 2007; 14(2): 169-75. [In Persian]
2. Mehri A, Maleki B, Sedghi Kuhsare S. The Relationship between Mental Health and Emotional Intelligence among Athlete and Non-athlete Male Students in Payam-Noor University, Ardabil Branch. *J Ardabil Health Hygiene* 2011; 2 (4): 64-74. [In Persian]
3. Goleman D. *Emotional intelligence*. New York: Bantam Books: 1995.
4. Mayer B, Fletcher T. Emotional Intelligence: A theoretical overview and Implications for research and professional practice in sport psychology. *J Appl Sport Psychol* 2007; 2(19): 115.
5. Hasan Tehrani T, Karami Kabir N, Sheraghi F. The Relationship between Emotional Intelligence, Mental Health and Academic Achievement in Neyshabour Nursing Students. *Sci J Hamdan Univ Med Sci* 2012; 20(3): 35-45. [In Persian]